

Coalition Clean Baltic

FOR PROTECTION OF THE BALTIC SEA ENVIRONMENT

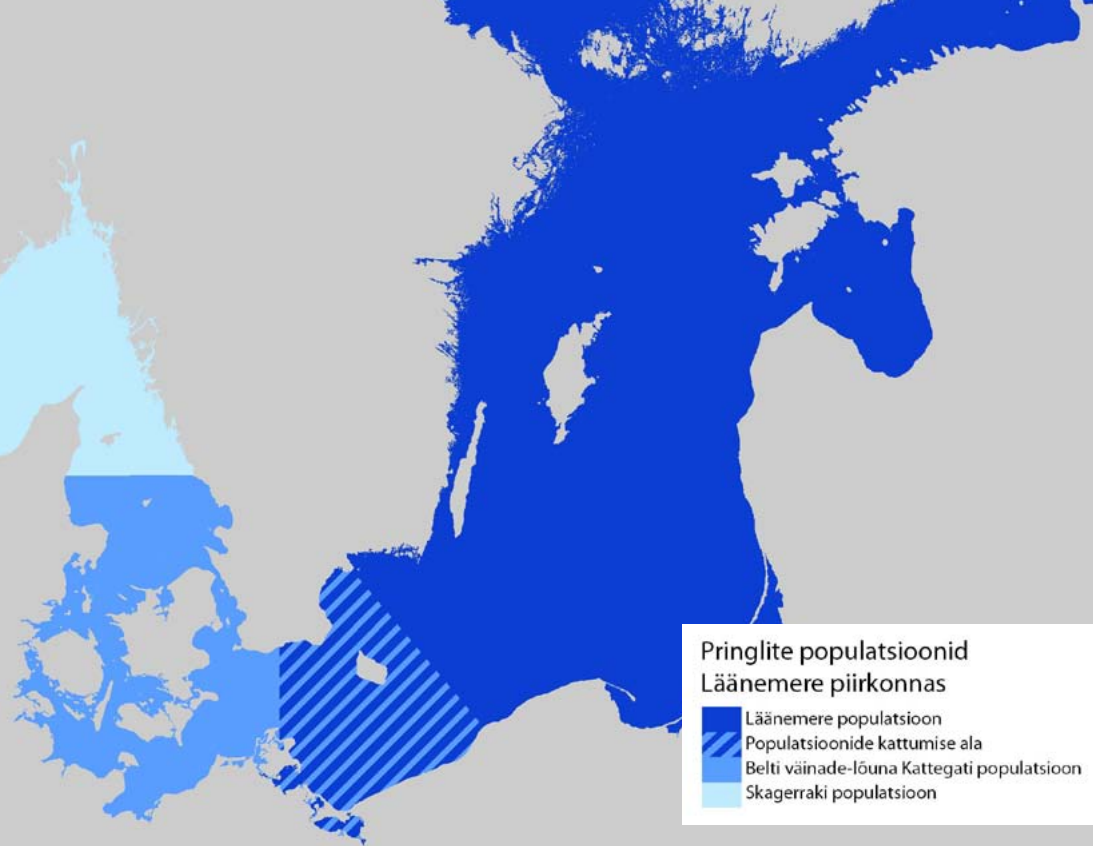
LÄÄNEMERE PRINGEL VAJAB KAITSET

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

Rahastaja

Pringlite populatsioonid Läänemeres

Tänapäeval on teada, et Läänemere piirkonnas on kolm pringlite populatsiooni, mis erinevad üksteisest nii geneetiliselt kui ka ninamiku kuju poolest (koon või nokk). Kõiki populatsioone tuleks vaadelda eraldi ning nende kaitseks kasutada erinevaid kaitsemeetmeid. Populatsioonid asuvad:

1. Põhjameres, Skagerraki ja põhja Kattegati väinades
2. lõuna Kattegati ja Belti väinades
3. Läänemeres.

Populatsioonide geograafilised piirid on kõikuvad; näiteks Belti väinade pringli populatsioon ja Läänemere populatsioon kasutavad samu alasid Saksamaa piirkonnas erinevatel aegadel. Läänemere pringlid liiguvad talveajal edelast Saksa ja Taani vetesse ning suveks uuesti tagasi kirdepoole, samal ajal kui pringlid lõuna Kattegatist ja Belti väinadest sisenevad Saksamaa vetesse ja Läänemerre just suveajal, nagu on kaardil näidatud.

Pringlite paljunemine

Pringlid sünnitavad peaaegu igal aastal ühe poja, see tähendab, et nad on tiined ja imetavad samaaegselt pea kogu oma elu. Tiinus kestab umbes 10,5 kuud ja poegi imetatakse 6–9 kuud, kuigi nad hakkavad iseseisvalt sööma juba 2–5 kuu vanuselt.

Kattegati ja Skagerraki piirkonnas toimub viljastumine peamiselt 25. juuli paiku ja pojad sünnivad 10,5 kuud hiljem juuni alguses. Läänemere populatsioonil toimub see umbes kuu aega hiljem, mis tähendab umbes

18. augusti paiku ja seega sünnivad pojad juulis. Uuringud näitavad, et emased pringlid eelistavad poegimiseks kindlaid alasid ja poegadega koos olemise ajal on nad üsna paiksed. See on väga oluline teadmine, kuna pringlite tõhusamaks kaitseks on oluline teada, kus ja millal nad paljunevad ning poegi kasvatavad. Selle teadmise põhjal saab välja töötada kaitsemeetmeid ning kindlaks teha olulisimad alad, kus neid kaitsta.

Foto: Solvin Zankl, Fjord&Bælt

Pringlite toitumine

Üsna väike kehamass tähendab, et pringlid vajavad pidevalt toitu. Uuringud väidavad, et nende päevane toiduvajadus on 4–9,5% oma kehamassist.

Pringlid on võimalusel kiskjad, kes toituvad peamiselt väikestest parves ujuvatest kaladest. Saagi suurus on üldiselt väiksem kui 30 cm ja kuigi tihti nähakse pringleid suurtes hulkades koos (tihti just kohtades, kus saagi tihedus on kõrge), siis arvatakse, et jahti peavad nad üksinda. Läänemeres on tavaliselt pringlite toiduks heeringas, tursk ja kilu, aga ka mudilad ja väike tobiased. Saakloomade

mitmekesisus on suurem Põhjameres, kus mere soolsus on kõrgem ning Läänemeres, mis on madalama soolsusega, on ka saakloomade mitmekesisus madalam. See tähendab omakorda, et Läänemere pringlid on haavatavamad nende saagiks olevate liikide populatsiooni seisundi halvenemise osas kui pringlid, kes elavad aladel, kus saakloomade mitmekesisus on kõrgem.

Foto: Solvin Zankl

SAMBAH projekt

SAMBAH – Läänemere pringli staatiline akustiline monitooring – see on rahvusvaheline projekt, mida rahastab Euroopa Liit läbi LIFE programmi ja ka riiklike allikate kaudu. Projekt hõlmab kõiki Läänemere-äärseid riike ning selle peamine eesmärk oli tagada Läänemere pringli kaitse.

Kuna pringlid kasutavad orienteerumiseks ning toidu leidmiseks ja suhtlemiseks kajalokatsiooni, on akustiliselt võimalik nende olemasolu kindlaks teha. Kuigi kahe isendi eristamine on keeruline, sest kõik pringlid teevad ühesugust häält, kasutati SAMBAH projekti raames kahe aasta jooksul (mai 2011–mai 2013) kogu projektalalt Läänemeres registreeritud 300 hääliksust, et hinnata pringlite arvukust ja levikut Läänemeres.

Projekti käigus identifitseeriti pringlite levila, elupaiga eelistused ning piirkonnad, kus on suurem risk, et võib tekkida konflikt inimeste tegevusega.

Tursk

Tursk võib kasvada üle 1 m pikkuseks, kuigi pringlid eelistavad toiduks kalu alla 30 cm. Tursad veedavad suurema osa ajast merepõhja lähedal, kus toituvad teistest kaladest ja selgrootutest.

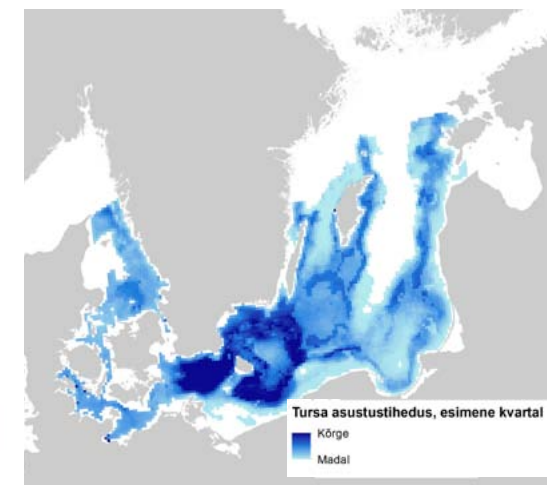
Heeringas

Heeringas on väga energiarikas ja on Läänemeres väga tavaline kala. Nad elavad suurema osa oma elust suurtes parvedes veesambas ning toituvad zooplanktonist.

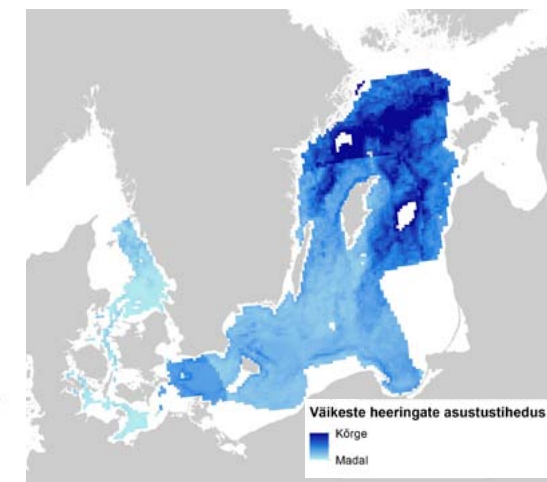

Kilu

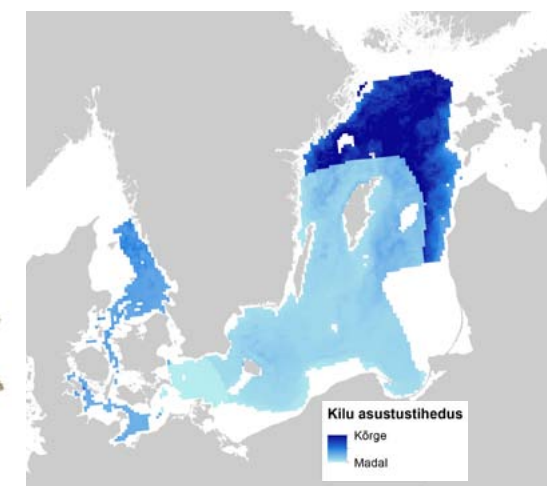
Sarnaselt heeringaga on kilu ookeanikala, kes elab parvedes. Toituvad samuti zooplanktonist.

Tursa asustustihedus, esimene kvartal
Kõrge
Madal

Väikeste heeringate asustustihedus
Kõrge
Madal

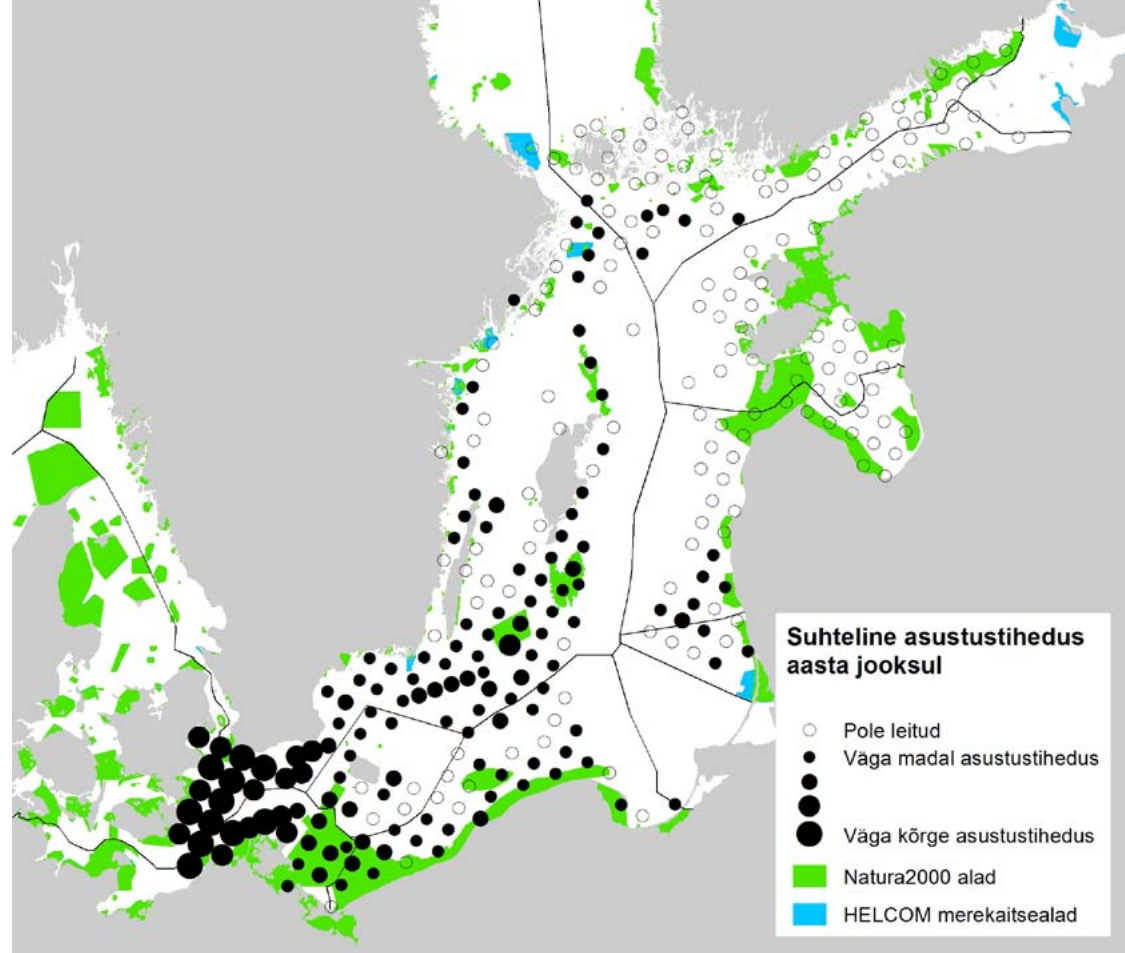

Kilu asustustihedus
Kõrge
Madal

Pringlite arvukus ja levik Läänemeres

SAMBAH projekt parandas oluliselt meie teadmisi Läänemere pringlist. Me teame nüüd, et neil on Läänemeres kindel sesoonne levikumuster. Poegimise ja paaritumise ajal juunist augustini, saab kindlat vahet teha lõuna Kattegati ja Belti väinade populatsiooni ning Läänemere populatsiooni vahel. Sel ajal on suurem osa Läänemere populatsioonist kogunenud lõuna Gotlandi ranniku madalikele. Talvisel ajal taandub Belti väinade populatsioon lääne poole ning Läänemere populatsioon levib üle kogu Läänemere, arvatavasti on põhjuseks toiduotsingud. On leitud ka märke olulistest talvitus-aladest Poola rannikul ning Läti ja Leedu vetes.

Selline teadmine populatsioonide erinevast käitumisest on kindel tõend, et Läänemere-üleselt on olemas mitu erinevat ja eraldatud sigimisrühma. Läänemere pringlite arvukuseks hinnatakse umbes 450 isendit.

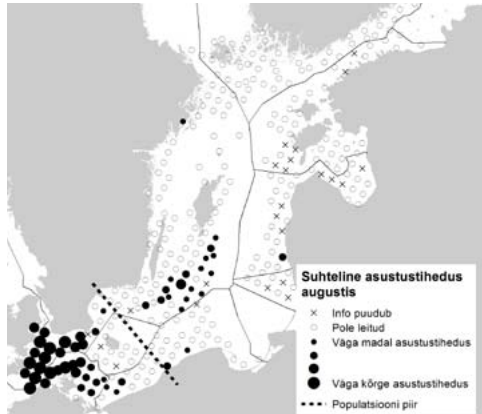

Pringlite suhteline tihedus (aasta keskmine) ning kattumine olemasolevate merekaitsealadega.

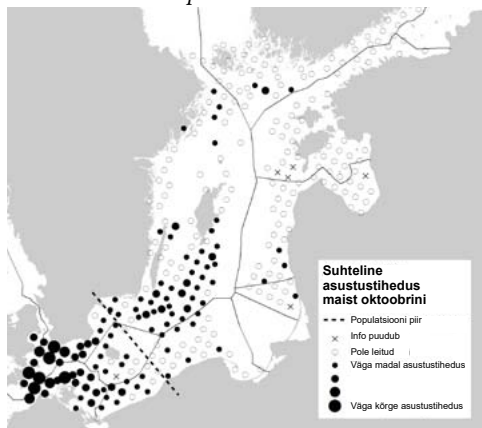
Pringlid ja merekaitsealad

Pringlite levikualad kattuvad Läänemeres üsna vähe olemasolevate merekaitsealadega. Mõned alad, mis on pringlite jaoks olulised, on ilma kaitsestaatusega. SAMBAH projekti tulemused võimaldavad Läänemere-äärsetel riikidel määrata pringli kaitseks Natura2000 alasid, et kaitsta pringleid oma vetes. Kuigi kaitsealad ei ole piisavalt,

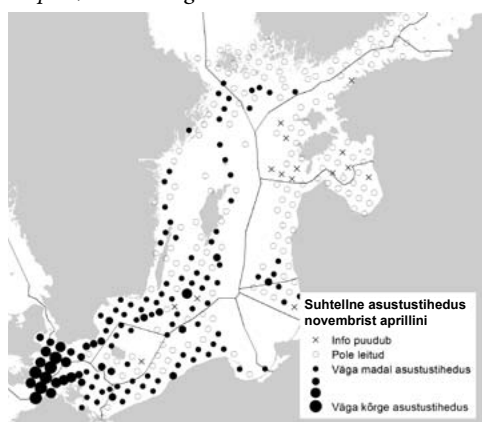
on pringlite kaitseks välja töötatud siiski mitmeid meetmeid. Näiteks hõlmavad leevendusmeetmed kalapüügipiiranguid, paadi kiirusepiiranguid (eriti kaatrite puhul) ning eriti rangeid piiranguid veealustele tegevustele, mis tekitavad müra, näiteks ehitustöö, seismilised uuringud ja sõjalised tegevused.

Läänemeres toimub pringlite paaritumine augustis ning kaardil on näha Läänemere populatsiooni ilmne eraldatus sel perioodil.

Läänemere populatsiooni arvukus, ehk loomi, kes asuvad kaardil näidatud populatsioonide piirist idapool, on hinnanguliselt 500.

Talveperioodil paiknevad loomad hajusamalt ning olulised talvitus-alad asuvad Läänemere lõuna, ida ja lääne rannikualadel.

Praegused ohud pringlitele

Teadaolevad ohud pringlitele on kaaspüük, suur kogus mürgiseid ja püsivaid kahjulikke aineid meres, veealusest müra tulenev häirimine ning saakloomade vähenemine.

Pringlid jäävad peamiselt suuresilmalistesse nakkevõrkudesse, millega püütakse turska või lõhet. Kalurite poolt kaotatud nn. kummitusvõrgud võivad olla märkimisväärse mõjuga. Kaaspüügi täpne suurus Läänemeres ei ole küll teada, kuid populatsiooni väiksuse tõttu kujutavad isegi mõned kaaspüügid aastas märkimisväärset ohtu pringlite populatsioonile.

Kuna pringel on tippkiskja, toitudes rasvasest kalast, akumulavad nende kehasse suures koguses keskkonna saasteained. On teada, et mürgised ja püsivad kahjulikud ained võivad mõjuda negatiivselt viljakusele, immuunsüsteemile ja hormonaalsele tasakaalule. Läänemere tippkiskjate PCB ja DDT tasemed langevad, samal ajal kui uute mürgiste ainete, nagu leegiaeglustite ja glaseerainete kogused on kasvamas. Mürgise glaseeraine

PFOS osas on leitud, et selle tase on üks kõrgemaid Euroopa mereimetajate seas.

Pringlite ellujäämine sõltub täielikult nende kuulmisest. See teeb nad eriti tundlikuks veealuse müra suhtes.

Meres on keskmine müratase pidevalt tõusnud pärast seda, kui kasutusele võeti mootori jõul liikuvad laevad. Läänemeri on üks suurema laevaliiklusega piirkond maailmas ning mootori ja kavitatsiooni müra ja sonariseadmete kasutamine on pringlitele potentsiaalselt kahjulikud. Lisaks, avamere rajatiste, näiteks tuuleparkide rajamisel, võib olla suur mõju pringlitele. Vaiade rammimisel tekkiv müra on näidanud, et pringlite tihedus 20 km kaugusel langeb. Pikemad uuringud on näidanud, et pringlite arvukus rajatise lähedal taastub 10 aasta jooksul ainult umbes 11–29%.

CCB ettepanekud tegutsemiseks:

- Kasutada olemasolevaid andmeid pringlite ruumilise ja hooajalise jaotumise kohta, et määrata kaitsealad Läänemeres.
- Tagada eriti range kaitse alale ümber lõuna Gotlandi madalike, kus toimub Läänemere populatsiooni peamine reproduktsioon.
- Rakendada rangeid kaitsemeetmeid, nagu ajaliste ja ruumiliste piirangute seadmine kalapüügi vahenditele ja piiranguid müra tekitavatele tegevustele kaitsealadel või kohtades, kus pringlite tihedus on kõrge.
- Rakendada tõhusaid kaitsemeetmeid ning arendada pringlite ohutuid püügi vahendeid.
- Rakendada teadaolevaid meetodeid müra tekitavate tegevuste maandamiseks Läänemere avaosas.
- Tagada, et EÜ regulatsioonid pingerite kasutamise osas oleksid efektiivsed ja kohustuslikud, ning arendada selliseid pingereid, mida hülged ei kuuleks, nii kiiresti kui võimalik.
- Juurutada tõhusamat kaaspüügi seiret ja aruandlust, nii pringlite kui ka kõikide mereimetajate, merelindude ja kaitsealuste kalaliikide osas. Jätkata ja arendada automaatset kaaspüügi järelvalvesüsteemi, näiteks kasutada CCTV kaameraid.
- Töötada välja avalik süsteem lihtsaks pringli vaatluste edastamiseks Facebooki/Twitteri kaudu, näiteks koostöös HELCOMiga.
- Merestrateegia Raamdirektiivi alusel töötada välja ja rakendada ühiselt üle Läänemere seireprogrammi pringlite populatsiooni monitoorimiseks.
- Töötada selle nimel, et täielikult rakendada Läänemere pringli tegevuskava kõikides Põhjamere ja Läänemere väikevaalaliste kaitse kokkuleppega (ASCOBANS) liitunud riikides ning siduda see töö Merestrateegia Raamdirektiivi täitmisega.
- Teha kummitusvõrkude eemaldamine Merestrateegia Raamdirektiivi meetmeprogrammis prioriteediks, eriti piirkondades, kus pringli arvukus on kõrge.
- Luua piirkondlikud soovitused veealuse müra vähendamiseks ja lisada leevendusmeetmed Merestrateegia Raamdirektiivi.
- Töötada selles suunas, et tõsta kaatriomanike teadlikkust sellest, millist müra nende paadid teevad.
- Soovitada kõigil sonarite tootjatel ja kasutajatel lõpetada alla 150 kHz-te toodete kasutamine, ja kui vabatahtlikud meetmed ei ole piisavad, siis need keelata.

Pringli rahvusvaheline kaitse

Läänemere pringli olukorda jälgitakse mitme rahvusvahelise direktiivi, määruse ja lepinguga. Elupaikade direktiivis on Euroopa Komisjon loetlenud liigid, mille kaitseks on vaja luua loodusalasid ning kes vajavad ranget kaitset. Nõukogu direktiiv 812/2004 puudutab delfiinide ja pringlite kaaspüüki. Selle direktiivi järgi on Läänemeres keelatud kasutada lõhepüügil triivvõrke, mõnes seisevõrkude piirkonnas tuleb kasutada akustilise tõkestamise seadmeid (pingereid) ning mujal on kohustuslik kalalaevale kaaspüügi vaatleja kaasa võtmine. Kõik riigid ei täida siiski kaitsealade loomise ja seire kohutusi Läänemeres ning kalanduses kohustuslikke pringereid ja vaatlejaid kasutab väga väike osa kogu kalandusest.

Merestrategia Raamdirektiivis on valitud 11 näitajat, mille kaudu hinnatakse Euroopa merede ja ookeanite seisundit. Indikaatorid, mis on otseselt seotud pringlite ja nende elupaigaga, on näiteks mitmekesisuse säilitamine, saasteainete madal tase ja veealune müra.

Lisaks nendele Euroopa Liidu direktiividele on veel kaks tähtsat rahvusvahelist lepingut. Põhjamere ja Läänemere väikevaalaliste kaitse kokkulepe (ASCOBANS) seab eesmärgiks saavutada ja säilitada väikevaalaliste soodne seisund kokkuleppe piirkonnas. Samuti on selle raames koostatud tegevuskavasid, milles on esitatud soovitusid ja/või tegevused kolme Läänemere pringli populatsiooni kaitseks.

Helsingi komisjon (HELCOM) on Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon. Et hinnata Läänemere keskkonna seisundit, on HELCOM välja töötanud mitmekesisuse indikaatoreid, millest mõned on keskendunud mereimetajatele. HELCOM on samuti omaks võtnud soovitusid Läänemere pringli kaitseks.

Foto: Florian Graner

Kui sa näed pringlit

Kui sa näed meres elusat pringlit või hukkunud looma kaldale uhituna, siis sinu vaatlusest teavitamine aitab teadlastel koguda liigi kohta rohkem informatsiooni. Allpool leiad kõikide Läänemere-ääresete riikide kontaktid, kes koguvad pringli vaatlusi, ükskõik kas hukkunud või elusate loomade kohta.

Riik	Organisatsioon	Veebileht	e-maili address
Rootsi	Rootsi Loodusmuuseum	www.nrm.se/tumlare	tumlare@nrm.se
Soome	Keskonna-ministeerium	http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Lajiensuojelutyo/Yksittaisten_lajien_suojelu/Pyoriaisen_suojelu	penina.blankett@ym.fi olli.loisa@turkuamk.fi kai.mattsson@sarkanniemi.fi
Eesti	Loodusvaatluste andmebaas	http://loodus.keskkonnainfo.ee/lva/	
Läti	Läti loodusvaatluste andmebaas, Looduskaitseagentuur, Läti loodusmuuseum	elus: www.dabasdati.lv hukkunud: www.daba.gov.lv , www.dabasmuzejs.gov.lv	
Leedu	Leedu Riiklik Toiduja Veterinaarteenistus, Leedu meremuuseum	hukkunud: http://vmvt.lt/ elus või hukkunud: http://www.muzejus.lt/	
Venemaa	Baltic Fund for Nature	www.bfn.org.ru	bfm@bfn.org.ru
Poola	Hel'i välibaas, Gdanski Ülikool	www.morswin.pl	hel@ug.edu.pl
Saksamaa	Saksamaa ookeani muuseum	www.meeresmuseum.de/sichtungen	sichtungen@meeresmuseum.de
Taani	Hvaler.dk	www.hvaler.dk	hvaler@hvaler.dk

Foto: Florian Graner

Kasutatud allikad

- ¹Wiemann, A. et al. (2010). *Conserv. Genet.* 11, 195–211.
- ²Galatius, A. et al. (2012). *J. Mar. Biol. Assoc. U. K.* 92, 1669–1676.
- ³Benke, H. et al. (2014). *Mar. Ecol. Prog. Ser.* 495, 275–290.
- ⁴Smith, R.J. & Read, A.J. (1992). *Can. J. Zool.* 70, 1629–1632.
- ⁵Siebert, U. et al. (2006). *J. Sea Res.* 56, 65–80.
- ⁶Sørensen, T.B. & Kinze, C.C. (1994). *Ophelia* 39, 159–176.
- ⁷Börjesson, P. & Read, A.J. (2003). *J. Mammal.* 84, 948–955.
- ⁸Sonntag, R. et al. (1999). *J. Sea Res.* 41, 225–232.
- ⁹Kastelein, R.A. et al. (1997). In *The Biology of the Harbour Porpoise*.
- ¹⁰Lockyer, C. et al. (2003). In *Harbour Porpoises in the North Atlantic*, pp. 107–120.
- ¹¹Sveegaard, S. et al. (2012). *Mar. Biol.* 1–9.
- ¹²Havsmiljöinstitutet (2011). *Havet 2011*.
- ¹³Havsmiljöinstitutet (2012). *Havet 2012*.
- ¹⁴de Vijver, K.I.V. et al. (2004). *Mar. Pollut. Bull.* 48, 986–1008.
- ¹⁵Law, R.J. et al. (2008). *Mar. Pollut. Bull.* 56, 792–797.
- ¹⁶Brandt, M.J. et al. (2011). *Mar. Ecol. Prog. Ser.* 421, 205–216.
- ¹⁷Dähne, M. et al. (2013). *Environ. Res. Lett.* 8, 025002.
- ¹⁸Teilmann, J. & Carstensen, J. (2012). *Environ. Res. Lett.* 7, 045101.

CCB-st

1990. aastal ühinesid Läänemere-äärsete riikide valitsusvälised organisatsioonid ja löid Puhta Läänemere Ühenduse (Coalition Clean Baltic – CCB), mille eesmärk on koordineerida ja tugevdada organisatsioonide vahelist koostööd Läänemere valgalal. CCB on poliitilisest sõltumatu ning hetkel kuulub sinna 22 liikmesorganisatsiooni.

CCB-l on kolm põhilist funktsiooni:

- Toetada ja koordineerida kogu võrgustikku ja olla kontaktiks nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil.
- Toetada ja aidata rahastada liikmesorganisatsioonide projekte.
- Esindada Ühenduse liikmeid rahvusvahelistel foorumitel, nagu HELCOM ja BSAC.

CCB kontaktandmed

Coalition Clean Baltic
Östra Ågatan 53
SE-753 22 Uppsala, Sweden
Phone +46 18 711155 or 711170
Fax +46 18 711175